

Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

Олександр Логвиненко

Основи науково-дослідної роботи у фізичному вихованні

Методичні рекомендації до семінарських занять
для магістрів спеціальності 8.01020101 “Фізичне виховання”

Дрогобич 2014

ББК
УДК
Л 69

Рекомендовано до друку вченою радою Дрогобицького педагогічного
університету імені Івана Франка (протокол № від р.)

Логвиненко О.Б. Основи науково-дослідної роботи у фізичному вихованні: методичні рекомендації до семінарських занять (для магістрів спеціальності 8.01020101 “Фізичне виховання”. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ ім. Івана Франка. – 2014. – 30 с.

Методичні рекомендації до семінарських занять написано відповідно до програми навчальної дисципліни “Основи науково-дослідної роботи у фізичному вихованні” для підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “Магістр” спеціальності “Фізичне виховання”.

У посібнику представлено методичні поради щодо підготовки студентів до семінарських занять з курсу “Основи науково-дослідної роботи у фізичному вихованні”, опанування ними теоретичних знань та практичних засад організації науково-дослідницької діяльності з урахуванням комплексу умов її здійснення.

Для викладачів і магістрів спеціальності 8.01020101 “Фізичне виховання”.

Відповідальний за випуск: Лук’яненко М.І. – професор, завідувач кафедри теорії та методики фізичного виховання.

Редактор: Невмержицька Ірина Михайлівна.

Рецензенти:

Кругляк О.Я. – кандидат педагогічних наук, викладач теорії і методики фізичного виховання КЗЛОР «Самбірський педагогічний коледж імені Івана Филипчака».

Турчик І.Х. – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання ДДПУ імені Івана Франка

Зміст

Передмова	4
1. Програма навчальної дисципліни “Основи науково-дослідної роботи у фізичному вихованні”	5
2. Теми семінарських занять та методичні рекомендації до них	8
Семінарське заняття №1. Науково-дослідницька діяльність як компонент сфери фізичної культури суспільства.	8
Семінарське заняття № 2. Понятійно-термінологічний апарат та інформаційне забезпечення наукових досліджень.	10
Семінарське заняття № 3. Методологія та логіка наукового дослідження.	13
Семінарське заняття № 4, 5. Методи та методика наукових досліджень.	15
Семінарське заняття № 6, 7. Студентська (магістерська) науково-дослідницька діяльність.	19
Семінарське заняття № 8, 9. Підготовка дисертацій (кандидатських, докторських) як форма науково-дослідницької діяльності.	23
3. Залікові питання з курсу “Основи науково-дослідної роботи у фізичному вихованні”	27
4. Рекомендована література	29
Предметний покажчик	30

Передмова

Стрімкий розвиток науки та її вплив на розвиток різних сфер життєдіяльності – одна із їх характеристик, що стосуються фізичної культури і спорту.

У сучасних умовах ставляться високі вимоги до фахівців цієї сфери. Вони повинні характеризуватися значним рівнем компетентності, володіти глибоким рівнем теоретичних знань, різносторонніми практичними вміннями та навичками, дослідницьким, творчим підходом до своєї діяльності.

Це є особливо важливим у підготовці у вищому навчальному закладі фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “Магістр”, спеціальності 8.01020101 “Фізичне виховання”. Саме на формування магістрів, здатних до здійснення самостійного наукового пошуку спрямоване вивчення навчальної дисципліни “Основи науково-дослідної роботи у фізичному вихованні”, з якої не тільки читається лекційний курс, а й проводяться семінарські заняття.

Семінарські заняття повинні вирішити широке коло питань: поглибити теоретичні знання з питань суті науково-дослідницької роботи у фізичному вихованні та спорту, видів, методів здійснення досліджень та оформлення їх результатів. Магістрантам слід добре оволодіти науково-методичною літературою з навчальної дисципліни. Особливо важливо розвинути уміння та навички аналізу різних наукових джерел і, головне, навчитись розробляти певні види досліджень у відповідності до існуючих вимог.

Саме виконанню цих завдань і сприяють запропоновані матеріали, на що спрямовані всі структурні компоненти: програма, план, література, основні поняття, теоретичні відомості, методичні рекомендації, питання для самоконтролю.

1. Програма навчальної дисципліни “Основи науково-дослідної роботи у фізичному вихованні”

Модуль 1. Теоретичні засади науково-дослідної роботи у фізичному вихованні

Тема 1. Науково-дослідницька діяльність як компонент сфери фізичної культури суспільства

Поняття науки і науково-дослідницької діяльності. Функції науки. Суб'єкти наукової діяльності. Державна система управління науково-дослідницькою діяльністю.

Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність”, “Державна програма розвитку фізичної культури і спорту” про науково-дослідну роботу у сфері фізичного виховання і спорту.

Розвиток наукової сфери фізичної культури і спорту у роки незалежності.

Учитель фізичної культури як дослідник. Науково-дослідницька діяльність викладачів і кафедр ВНЗ.

Тема 2. Понятійно-термінологічний апарат та інформаційне забезпечення наукових досліджень

Суть понятійного наукового апарату та наукової термінології. Володіння науковим апаратом як обов'язкова умова ефективності науково-дослідницької діяльності. Характеристика основних наукових понять науково-дослідницької діяльності.

Загальні відомості про інформацію. Типологія наукової інформації. Класифікація видань: неперіодичні, періодичні. Особливості вторинної інформації. Методики пошуку наукових джерел та види їх опрацювання. Розвиток науково-інформаційної бази фізичного виховання і спорту в Україні за роки незалежності.

Тема 3. Методологія та логіка наукових досліджень

Поняття методології наукового дослідження. Функції методології.

Загальні вимоги до наукових досліджень та їх проведення. Особливості видів науково-дослідницької діяльності в залежності від статусу суб'єкта її здійснення (студент, викладач, науковий працівник, учитель, тренер).

Загальна схема, етапи наукового дослідження (вибір проблеми, теми, складання програми, визначення об'єкта, предмета, мети, завдань, гіпотези і та ін.).

Тема 4. Методи та методика наукових досліджень

Методи наукового дослідження. Класифікація найпоширеніших методів у фізичному вихованні. Характеристика методів дослідження: педагогічного

спостереження, експерименту, опитування, тестування, вивчення, аналізу та узагальнення документальних та літературних матеріалів. Математична статистика в педагогічних дослідженнях з фізичного виховання.

Модуль 2. Практика здійснення студентської науково-дослідної роботи. Підготовка магістерських робіт, кандидатських та докторських дисертацій

Тема 5. Студентська (магістерська) науково-дослідницька діяльність

Науково-дослідницька діяльність студентів – один із чинників ефективності підготовки висококваліфікованих спеціалістів сфери фізичної культури і спорту. Особливості організації науково-дослідницької роботи студентів у вузі.

Види навчально-дослідницьких робіт студентів (реферат, курсова, дипломна робота). Характеристика магістерської роботи як кваліфікаційного дослідження. Їх підготовка, оформлення, захист.

Тема 6. Підготовка дисертацій (кандидатських, докторських) як форма наукової дослідницької діяльності.

Дисертація – визначення поняття, види. Загальна характеристика дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук, доктора наук. Етапи роботи над дисертаціями, їх оформлення, вимоги до захисту дисертацій. Усні форми подання результатів наукових досліджень.

Вивчення магістрами лекційного курсу та їх активна участь у семінарських заняттях, на які навчальним планом відводиться 18 годин, повинні у взаємодії забезпечити одержання такого загального навчального результату:

Магістр повинен знати:

- суть поняття наукового дослідження, його предмета, об'єкта, методології, логіки проведення;
- поняття “суб'єкт” і “об'єкт” науково-дослідницької діяльності у сфері фізичної культури;
- основи законодавчо-правової бази, що стосуються розвитку науково-дослідницької діяльності у фізичному вихованні;
- систему наукових понять стосовно методів наукового дослідження у фізичному вихованні;
- інформаційне забезпечення науково-дослідницької діяльності з фізичного виховання;
- види наукових досліджень та основні вимоги до їх проведення;
- класифікацію методів наукового дослідження та характеристику застосування кожного з них у фізичному вихованні;
- особливості видів науково-дослідницької діяльності та методів їх здійснення залежно від статусу її виконавців;

- особливості методики студентської науково-дослідницької роботи у ВНЗ.
- організацію науково-дослідницької діяльності викладачів та кафедр ВНЗ.

Магістр повинен **уміти**:

А) Загальна компетентність:

- визначати проблему, об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження;
- знаходити необхідні інформаційні матеріали для проведення дослідження;

•

Б) Компетентність, що відповідає предмету вивчення:

- правильно обирати логіку дослідження, його етапи;
- адекватно відбирати і застосовувати необхідні методи дослідження залежно від його мети і завдань;
- аналізувати і систематизувати матеріали дослідження, одержані в результаті застосування різних методів, робити відповідні узагальнення та висновки;
- відповідно до існуючих вимог оформляти виконані науково-дослідницькі роботи різних видів;
- творчо застосовувати дослідницькі матеріали на практиці.

2. Теми семінарських занять та методичні рекомендації до них

Семінарське заняття №1

Тема: “Науково-дослідницька діяльність як компонент сфери фізичної культури суспільства”

План

1. Поняття науки і науково-дослідницької діяльності та їх функції.
2. Державна система управління наукою. Суб’єкти науково-дослідницької діяльності.
3. Державні документи України про науково-дослідницьку діяльність у сфері фізичної культури.
4. Розвиток наукової сфери фізичної культури і спорту в роки незалежності.
5. Учитель фізичної культури, викладач вищого навчального закладу як педагоги-дослідники.

Література

Основна:

1. Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність” / Філіпенко А.С. / Основи наукових досліджень. Конспект лекцій. – К., Академвидав, 2004. – С.159-195.
2. Герцик М.С., Вацеба О.М. Вступ до спеціальностей галузі “фізичне виховання і спорт”: Підручник. – Харків: “ОВС”, 2005. – 240 с.
3. Сидоренко В.К., Дмитренко П.В. Основи наукових досліджень. Навч. посібник, – К., 2000. – С.33-50.
4. Шиян Б. Теорія і методика фізичного виховання школярів, Частина 2, – Тернопіль; Навчальна книга, – Богдан, – 2002. – С.234.

Додаткова:

1. Закон України “Про фізичну культуру і спорт” / Книга вчителя фізичної культури: Довідково-методичне видання (Упоряд. С.І.Операйло, В.М.Єрмолова, Л.І.Іванова). – Харків, 2006. – С.66.
2. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. – Київ: Видавничий дім “Слово”, 2004. – 240 с.
3. Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи: Монографія / За заг. ред. М.Лук’янченка, В.Куриш та ін. – Дрогобич: Швидкодрук, 2009. – 592 с.
4. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій. Посібник. – К., Академвидав, 2004. – 208 с.

Основні поняття: наука, наукова діяльність, функції, суб'єкти наукової діяльності, управління наукою.

Теоретичні відомості

Сфера фізичної культури і спорту – невід'ємна важлива складова суспільного життя.

Її успішний розвиток залежить від багатьох чинників. Один із них – забезпечення наукових засад функціонування.

Наука як форма суспільної свідомості покликана виробляти та систематизувати об'єктивні знання про навколишній світ, в тому числі – про фізкультуру і спорт, вивчаючи, виявляючи та пояснюючи існуючі в цій сфері закономірності.

Наука базується на наукових фактах, які відображають об'єктивні властивості певних речей, явищ, процесів, зокрема у фізичній культурі та спорті. Узагальнені та систематизовані факти виступають як **поняття**, що визначаються як форма мислення. Найбільш загальні поняття розглядаються як **категорії**. Вони відображають найбільш суттєве в поняттях. **Теорія** (міркування, вчення) – це система достовірних знань про дійсність, що стосується певної галузі. Наука розвивається завдяки її практичній реалізації, набуваючи форми наукової діяльності, як інтелектуальної (теоретичної і практичної) творчої дії.

Наука виконує ряд **функцій**: пояснювальну, передбачувальну, синтезуючу, практичну, методологічну. Наукова діяльність існує у певних видах: науково-дослідницька, науково-організаційна, науково-інформаційна, науково-педагогічна. Кожен із них має свою специфіку.

Наукова діяльність в країні чітко організовується: визначаються галузі реалізації, мета, суб'єкти, засоби здійснення. Отже, існує певна система державного управління, в якій важливу роль відіграють Верховна Рада та уряд України, які створюють необхідну законодавчу базу для організації практичної наукової діяльності. Існує ряд структур, що безпосередньо здійснюють наукову роботу. В роки незалежності України як на теоретичному так і на практичному рівнях проведена значна дослідницька діяльність у галузі фізичної культури і спорту, про що свідчить робота наукових установ, кафедр вищих навчальних закладів, індивідуальних суб'єктів дослідницької діяльності.

Особливо важливою в галузі фізичної культури є дослідницька діяльність учителя фізичної культури та викладача вищого навчального закладу. Їх практична діяльність за своєю сутністю має дослідницький характер і вимагає теоретичних знань і практичних навичок проведення досліджень у різних напрямках фізкультурно-спортивної роботи з учнями та студентами. Науково-дослідна робота викладача вищого навчального закладу є його функціональним обов'язком. Він повинен сприяти дослідженням фізкультурно-спортивної, педагогічної проблематики як в межах колективу кафедр, так і в індивідуальному плані, працюючи над індивідуальною тематикою, видаючи наукові праці, беручи участь у наукових конференціях, залучаючи студентів до

дослідницьких пошуків, забезпечуючи їх необхідними для цього знаннями та навичками.

Методичні рекомендації

У роботі над темою слід добре осмислити вагомість науково-дослідницької діяльності у сфері фізичної культури та спорту, що здійснюється педагогічними працівниками вищих навчальних закладів.

А це зобов'язує до засвоєння суті понять “наука” та “наукова педагогічна діяльність”, їх вагомості для ефективного розвитку фізкультурно-спортивної сфери. Важливо чітко уявляти в ній структуру управління дослідницькою діяльністю, що здійснюється як колективними так і інтелектуальними суб'єктами її здійснення.

При цьому необхідно спиратись на існуючу Законодавчу базу, що стосується питань розвитку досліджень у галузі фізичної культури і спорту. Доцільно звернутись не тільки обов'язкової, а й додаткової літератури, вивчення якої допоможе в конкретизації одержаних знань, наданню їм життєвості, сприятиме розвитку критичного, творчого мислення.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте суть понять “наука”, “науково-дослідницька діяльність”.
2. Обґрунтуйте, в чому полягають їх функції.
3. Як побудована структура управління науково-дослідницькою діяльністю в країні? Назвіть її суб'єктів
4. В яких державних документах розкриваються питання організації діяльності в галузі фізичної культури і спорту? На що звертається особлива увага?
5. Які позитивні факти Ви можете навести для характеристики розвитку досліджень в галузі фізкультури і спорту в роки незалежності України?
6. Які з матеріалів рекомендованої літератури викликали у Вас дослідницький інтерес? У чому він виявився?

Семінарське заняття № 2

Тема: “Понятійно-термінологічний апарат та інформаційне забезпечення наукових досліджень”

План

1. Поясніть суть науково-понятійного апарату та його значення у науково-дослідницькій діяльності.
2. Охарактеризуйте основні наукові поняття науково-дослідницької діяльності.

3. Розкрийте зміст поняття “інформація” та її типологію.
4. Охарактеризуйте особливості вторинної інформації.
5. В чому полягає методика пошуку наукових джерел та їх обробки?

Література

Основна:

1. Боровська О.В. Короткий тлумачний словник термінології галузі фізичної культури і спорту. – Л. – 2003. – 54 с.
2. Наумчик В. Словник-довідник основних термінів і понять з теорії та методики фізичного виховання і спорту. – Тернопіль: підручники і посібники, 2004. – 64 с.
3. Сидоренко В.К., Дмитренко П.В. Основи наукових досліджень. Навч. посібник. – К., 2000. – 259 с.
4. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій: Посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 208 с.

Додаткова:

1. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – К.: Знання-Прес, 2003. – 295 с.
2. Герцик М.С., Вацеба О.М. Вступ до спеціальностей галузі “фізичне виховання і спорт”: Підручник. – Харків: ОВС, 2005. – 240 с.

Основні поняття: науково-понятійний апарат, наукова інформація, первинна інформація, вторинна інформація, джерело інформації.

Теоретичні відомості

Одна з особливостей науки і науково-дослідницької діяльності полягає в наявності в них значної кількості спеціальних понять і термінів, розкриття змісту яких називається визначенням. Сукупність наукових понять кожної науки розглядаються як її науковий апарат.

Науково-понятійний апарат науково-дослідницької діяльності в сфері фізичної культури і спорту дуже багатий. Він складається з системи взаємопов'язаних понять, а саме: адаптація, вікова періодизація, вчений, витривалість, вольова підготовка, гіпотеза, гнучкість, дослідження, дисертація, доцент, доктор наук, закон, кандидат наук, методологія, мета дослідження, методика дослідження, наукова діяльність, наукова ідея, наукова концепція, науково-педагогічна діяльність, науковий результат, парадигма, предмет дослідження, судження, суб'єкти наукової діяльності, тест та багато інших.

Правильне використання понятійного апарату має в науковій діяльності суттєве значення, оскільки забезпечує його достовірність, об'єктивність, теоретичну обґрунтованість.

Ефективність наукової діяльності також в значній мірі залежить від наявності та використання необхідної інформації. Під інформацією (від лат. informatio – пояснення, виклад чого-небудь) найчастіше розуміють відомості,

що передаються усно, письмовим або іншим способом, у тому числі – за допомогою технічних засобів.

Інформаційна діяльність має свою історію. Люди почали займатися нею з стародавніх часів (усно, з допомогою певних засобів фіксування, появою писемності). У наш час - великої кількості інформації, важливу роль, як носії інформації та засоби її поширення, стали відігравати електронно-обчислювальні машини.

В сучасних умовах існує багато носіїв інформації, які її фіксують. Розповсюдженням джерелом залишаються текстові носії (книги, журнали, рукописи). Виділяють первинні і вторинні носії інформації. Первинні – зафіксовані результати дослідження, вторинні – результати перетворення первинної інформації на основі її вивчення і подачі у певній формі.

Існує класифікація джерел інформації на опубліковані типографським способом і неопубліковані. Виділяють типи неперіодичних та періодичних видань.

Велику роль у вторинній інформації відіграють бібліотеки, що мають основні і довідкові фонди. Важливе значення у пошуку джерел інформації відіграють бібліотечні каталоги, які мають різні види. Суттєвим у дослідній роботі є не тільки пошук інформації, а й вміння її опрацювати у необхідній формі в залежності від мети дослідження.

Методичні рекомендації

В роботі над даною темою слід достатню увагу приділити осмисленню суті науково-дослідницького апарату та його конкретних понять. Це вимагає порівняльного підходу у засвоєнні їх змісту, здійсненню самоперевірки.

Після засвоєння теоретичного матеріалу з питань інформаційного забезпечення наукових досліджень слід обов'язково поєднати набуті знання з практикою, безпосереднім вивченням в бібліотеці практичних аспектів засвоєного, вмінням користуватися каталогами та оформляти досліджений матеріал у певній письмовій формі. Окрім цього, ретельної роботи в цьому контексті вимагає і використання основ інформатики як дуже важливої сучасної галузі науки.

Питання для самоконтролю

1. Що Ви розумієте під науково-понятійним апаратом?
2. Перевірте свої знання відносно певних наукових понять, порівнявши їх із визначеннями в літературі.
3. Що розуміють під інформацією?
4. За допомогою яких носіїв передається інформація в сучасних умовах?
5. Що вивчає інформатика як наукова дисципліна?
6. Як класифікують текстові документи?
7. Що відносять до періодичних видань?
8. Що являє собою основний фонд бібліотеки?

9. Які існують види каталогів? Для чого вони призначені?
10. Для чого призначена універсальна десяткова класифікація документів інформації?
11. З чого починають інформаційний пошук? Чим він завершується?
12. У чому полягає опрацювання літературних джерел? Якими видами опрацювання воно супроводжується?

Семінарське заняття № 3

Тема: “Методологія та логіка наукового дослідження”

План

1. Суть методології наукового дослідження.
2. Загальні вимоги до наукового дослідження.
3. Логіка та структура дослідження.
4. Характеристика змісту етапів дослідницької роботи.

Література

Основна:

1. Шиян Б.М., Вацеба О.М. Теорія і методика наукових педагогічних досліджень у фізичному вихованні і спорті: Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 276 с.
2. Гончаренко С. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям. – К., 1995. – 45 с.
3. Сидоренко В.К., Дмитренко П.В. Основи наукових досліджень. Навч. посібник. – К., 2000. – 259 с.
4. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. – Київ: Видавничий дім “Слово”, 2004. – 240 с.

Додаткова:

1. Шейко В.М., Кушнарченко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – К.: Знання-Прес, 2003. – 295 с.
2. Шиян Б. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. – 248 с.

Основні поняття: методологія, ретроспективний аналіз, логіка, структура, етапи дослідження, категоріально-понятійні компоненти, наукова проблема, наукова тема, об’єкт дослідження, предмет дослідження, гіпотеза.

Теоретичні відомості

Методологія (гр. *methodos* – спосіб, метод; *logos* – знання, наука). Найчастіше методологію тлумачать як теорію методів дослідження, створення її концепцій. Під нею розуміють основне, вихідні положення, на основі яких будується наукове дослідження, сукупність прийомів дослідження.

Філософія визначає методологію як науку про найбільш загальні принципи пізнання і перетворення об'єктивної дійсності, шляхи і способи цього процесу. Вона займається проблемами визначення і вибору шляхів і засобів наукового дослідження як творчого процесу.

Методологія – наука, яка характеризує компоненти наукового дослідження, його об'єкта, предмета, завдань, сукупності дослідницьких методів і способів їх використання, а також формує розуміння послідовності дій дослідника в процесі досягнення ним мети.

Науковець В.В.Краєвський визначає методологію педагогічних наук як систему знань про структуру педагогічної теорії, про принципи і способи одержання знань, які віддзеркалюють педагогічну дійсність, а також як систему діяльності з одержанням таких знань і обґрунтування програм, логіки, методів і оцінки якості дослідницької роботи.

Методологія виконує важливі функції, визначає способи здобуття наукових знань, передбачає певний дослідницький шлях досягнення науково-дослідницької мети, забезпечує всебічність отримання необхідної інформації, допомагає створенню системи наукової інформації.

Основними завданнями методології в педагогічних дослідженнях з фізичного виховання і спорту є:

- визначення мети дослідження, враховуючи рівень розвитку науки, потреби практики;
- вивчення усіх процесів і явищ фізичного виховання з позицій зовнішньої та внутрішньої зумовленості, розвитку та саморозвитку;
- дослідження освітніх, виховних, оздоровчих, тренувальних проблем з позицій різних наук про людину: соціології, психології, фізіології, генетики;
- орієнтація на системний підхід у дослідженні (структура, взаємозв'язки елементів, їх підпорядкованість, чинники, умови);
- виявлення та розв'язання суперечностей у процесі навчання, тренування, оздоровлення, виховання;
- зв'язок теорії і практики [1, 38-39].

Наукове дослідження, базуючись на певній методології, являє собою пізнавальний процес, який має свою логіку і структуру діяльності. Логіка дослідження розкриває його внутрішню закономірність, послідовність, розсудливість, хід міркувань, умовиводів.

До наукового дослідження ставляться певні вимоги: актуальність, творчий характер, ретроспективність, об'єктивність, ефективність, різноманітність форм представлення результатів. Дослідницька діяльність відбувається організовано, планово, маючи певну структуру. Вона має ряд етапів, до яких входять:

визначення проблеми, теми, об'єкту, предмету, мети, завдань, гіпотези, опрацювання літератури, вибір методів, здійснення дослідження, аналіз результатів, обробка їх і оформлення дослідження, впровадження результатів, оцінка ефективності.

Методичні рекомендації

Слід усвідомити важливість визначення методологічних засад дослідження, на основі яких буде забезпечуватися його логіка. Необхідно засвоїти ті вимоги, яким повинно відповідати конкретне наукове дослідження. А це пов'язано також із знанням тих етапів, через які воно послідовно проходить. Кожен із них виконує свою функцію, має своє завдання. Всі вони в сукупності є дуже важливими, взаємопов'язаними.

У рекомендованій літературі досить чітко і переконливо розкривається кожен із цих етапів. Тому завдання студента полягає в ретельному засвоєнні матеріалу, щоб добре зрозуміти специфіку та зміст кожного з них, пов'язавши теоретичні підходи з аналізом практично здійснених етапів різними авторами досліджень. Знання цих положень повинно бути основою у виконанні студентами власних дослідницьких робіт.

Питання для самоконтролю

1. Що слід розуміти під методологією дослідження? Які функції вона виконує?
2. Розкрийте методологічні принципи педагогічних досліджень.
3. Які вимоги ставляться до наукового дослідження? В чому полягає їх зміст?
4. Що визначає логіка наукового дослідження?
5. Які етапи входять до структури дослідження?
6. Охарактеризуйте зміст і значення кожного етапу.
7. Назвіть існуючі види оформлення і представлення результатів науково-дослідної діяльності.
8. Проілюструйте на конкретному прикладі дотримання вимог і етапності дослідження (за власним вибором).

Семінарське заняття № 4, 5

Тема: “Методи та методика наукових досліджень”

План

1. Поняття методу дослідження. Класифікація методів дослідницької діяльності, їх групи та конкретні види.
2. Характеристика методів наукового дослідження, особливості їх

застосування при дослідженні процесу фізичного виховання:

- аналіз наукових джерел (документальних матеріалів, літератури);
 - педагогічне спостереження;
 - педагогічний експеримент;
 - методи опитування та тестування;
 - методи математичної статистики.
3. Методи дослідження на теоретичному рівні.
 4. Методи застосування на теоретичному та емпіричному рівнях дослідження.
 5. Суть методики наукового дослідження.

Література

Основна:

1. Шиян Б.М., Вацеба О.М. Теорія і методика наукових педагогічних досліджень у фізичному вихованні і спорті: Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 276 с.
2. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – К.: Знання-Прес, 2003. – 295 с.
3. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій: Посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 208 с.
4. Гончаренко С. Педагогічні дослідження. – К., 1995. – С.19-37.
5. Чернець М.В., Цекот Д.Д. Організація наукових досліджень та їх статистичний аналіз. – Дрогобич, ДДПУ, – 2006. – 214с.

Додаткова:

1. Книга вчителя фізичної культури. Довідково-методичне видання / Упоряд. С.Операйло, В.Єрмолова. – Харків, ТОРСІНГ-ПЛЮС, 2006. – 560 с.
2. Шиян Б. Теорія і методика фізичного виховання школярів, Частина 2, – Тернопіль; Навчальна книга, – Богдан, – 2002. – 248с.
3. Цехмістрова Г. Основи наукових досліджень. Навч. посібник. – Київ: Видавничий Дім “Слово”, – 2004. – 240с.

Основні поняття: метод дослідження, класифікація методів, педагогічний експеримент, педагогічне спостереження, наукове джерело, опитування, тестування, математична статистика.

Теоретичні відомості

Слово метод (грец. *methodos*) – спосіб, шлях пізнання. Метод дослідження – це сукупність прийомів практичного або теоретичного розв’язання конкретних дослідницьких завдань, це комплекс інтелектуальних дій, логічних процесів, за допомогою яких педагогічна наука встановлює істину, підтверджує чи спростовує її. Метод дослідження відповідає на питання: як пізнавати, як досліджувати.

Методи дослідження класифікують, але єдиного підходу у науковців до вирішення цього питання не існує.

Найчастіше методи дослідження поділяють на загальні та спеціальні, які в свою чергу також поділяють на групи, до яких входять певні конкретні види досліджень.

Загальні методи наукового пізнання умовно поділяють на 3 групи:

1. Методи емпіричного дослідження. До них відносять такі конкретні види досліджень: аналіз наукової, науково-методичної літератури, архівних джерел, документів, спостереження, опитування, експеримент, вимірювання, шкалювання та інші.
2. Методи теоретичних досліджень: історичний, термінологічний, системний, формалізації застосування логічних законів і правил та ін.
3. Методи, що застосовуються на емпіричному і теоретичному рівнях дослідження: аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування та інші.

До **спеціальних методів** дослідження належать ті, що максимально враховують специфіку галузі і предмету вивчення (методи прогнозування, математичні моделі та ін.).

У дослідженнях процесу фізичного виховання використовується чимало методів різних груп. Це пояснюється тим, що дослідники вивчають різні аспекти процесу фізичного виховання: історичні, загально-педагогічні, виховні, освітні, соціальні, управлінські, психологічні, культурологічні. Але особливо важливе значення мають фізіологічні, медико-біологічні методи, оскільки дослідженнями вивчається якість функціонування, рівень розвитку різних систем організму людини, її фізичний та духовний розвиток у взаємозв'язках. У зв'язку з цим при дослідженні різних питань фізичного виховання використовуються різні тести, здійснюються контрольні проби, хронометрування.

Кожен із методів дослідження має свій зміст, свою характеристику. Ці питання достатньо обґрунтовуються в різних рекомендованих джерелах, особливо навчальному посібнику Шияна Б. та Вацеби О., присвяченому теорії та методиці педагогічних досліджень у фізичному вихованні та спорті.

Важливим методом виступає вивчення літературних джерел: монографій, наукових збірників, окремих наукових праць, опублікованих у журналах, газетах. Широко використовуються архівні, документальні матеріали, кіноплівка. Існує спеціальна методика роботи з цими матеріалами, опрацювання його у вигляді складання плану, тез, конспекту, цитування, використання аналізу теоретичних положень при написанні різних видів наукових праць.

Спостереження як метод дослідження дозволяє накопичити певний фактичний матеріал практичного характеру. Зміст спостереження визначається його завданнями. Його об'єкти – учні, учителі фізичної культури, тренери, техніка виконання рухів, прояви втоми учнів та багато інших. Спостереження має різні види: безпосереднє, опосередковане, відкрите, приховане та ін. До нього ставляться вимоги, складається програма, використовуються різні засоби фіксації.

Ефективним методом досліджень є опитування, яке може бути усним і письмовим. Воно проводиться серед учнів, студентів, педагогів, спортсменів, адміністрації. Його форми: бесіди, інтерв'ю, анкетування. Анкетування проводиться за допомогою анкет (відкритих, закритих), в яких респонденти дають відповіді на певні питання, за результатами яких дослідник робить необхідні висновки. Тематика опитувань широка, що відповідає різним аспектам фізичного виховання.

Важливу роль у дослідженнях з фізичного виховання відграють тести, вимірювання, хронометрування.

Тести поділяються на види, передбачають перевірку різних фізичних якостей. Хронометрування допомагає у визначенні часу, який витрачається на виконання певних дій. При застосуванні тестів існують певні правила. Слід дотримуватися належних умов їх виконання.

Одним із основних методів наукового дослідження є педагогічний експеримент, який передбачає не тільки констатацію того, що вже існує, а створення чогось нового в теорії або практиці фізичного виховання. Виділяють різні види експерименту: констатуючий, формуючий, природний, лабораторний, порівнюючий. Кожен із них має свої завдання та особливості проведення. Розробляється програма експерименту, методика його проведення. Суттєве значення має обробка його результатів, якою часто порівнюється їх одержання в експериментальних та контрольних групах, класах. У ході дослідження та перевірки його результатів використовуються математичні методи та методи теоретичного та емпіричного рівнів. Це різні статистичні дані, що містять середню арифметичну величину, середню похибку відхилення, здійснення кореляції, використання критерію Стюдента, рангової кореляції Спірмена та інші.

При здійсненні дослідження на теоретичному рівні застосовують порівняння для встановлення подібності або відмінності; узагальнення – логічний перехід від одиничного до загального, і формалізацію – відображення різноманітних об'єктів за допомогою знакових форм (наприклад, формул); аргументування – доведення істини за допомогою переконливих аргументів, доказів, фактів.

Методи, що застосовуються на емпіричному та теоретичному рівнях означають:

- аналіз – поділ явищ, предметів на частини;
- синтез – об'єднання частин в єдине ціле;
- індукція – перехід від часткового до загального;
- дедукція – протилежне індукції.

З методами дослідження тісно пов'язана його методика. Педагогічні дослідження у фізичному вихованні і спорті – складний процес науково-пізнавальної діяльності, спрямований на виявлення, перевірку і використання у педагогічній практиці певних способів, засобів, прийомів удосконалення системи навчання, оздоровлення, тренування, виховання та розвитку людини. У цьому процесі існує ряд взаємопов'язаних етапів, кожен з яких вирішує конкретні завдання. Послідовне виконання цих етапів, що приводить до

одержання обґрунтованих результатів, і є методикою дослідження. Етапи дослідження обумовлює його задум, яким вибудовується логічний порядок: мета завдання, гіпотеза дослідження, обираються методи.

Методичні рекомендації

Тема складна, насичена багатим теоретичним і практичним фактичним матеріалом, що вимагає глибокого вивчення, повторення матеріалу попередніх тем. Слід засвоїти особливості суті кожного з методів дослідження, його значення в дослідженні, методикою застосування.

Суттєву увагу слід приділити методу педагогічного експерименту, завдяки якому здійснюється пошук нових підходів до розв'язання як практичних так і теоретичних проблем. Безумовно, що все вивчення теми і підготовка до семінарського заняття, повинні базуватися не тільки на загальній теорії та практиці педагогічного дослідження, а передбачати засади його здійснення у сфері фізичного виховання та спорту. У цьому значно допоможе (як уже зазначалось в попередніх темах) навчальний посібник Б.Шияна та О.Вацеби та фактичний матеріал, що міститься в авторефератах дисертацій, дисертаціях, наукових публікаціях у наукових збірниках, журналах з якими слід познайомитись в бібліотеці.

Питання для самоконтролю

1. Визначте поняття “метод”.
2. Назвіть основні методи педагогічного дослідження у фізичному вихованні та спорті.
3. Охарактеризуйте конкретно кожну з груп методів педагогічного дослідження.
4. Назвіть загальні вимоги до вибору методів дослідження.
5. Складіть бібліографічний список джерел наукового дослідження з певної проблеми (за вибором).
6. Визначте та опишіть методи, які б Ви вважали доцільними при здійсненні дослідження на певну тему з фізичної культури (за власним вибором). Обґрунтуйте цю доцільність.

Семінарське заняття № 6, 7

Тема: “Студентська (магістерська) науково-дослідницька діяльність”

План

1. Значення дослідницької роботи як форми навчальної діяльності студентів у вищому навчальному закладі.
2. Види студентської наукової роботи, їх визначення.
3. Структура студентської науково-дослідницької роботи.

4. Методика виконання студентської наукової роботи.
5. Керівництво студентською дослідницькою роботою.
6. Аналіз виконання студентами науково-дослідницьких робіт.

Література

Основна:

1. Шиян Б.М., Вацеба О.М. Теорія і методика наукових педагогічних досліджень у фізичному вихованні і спорті: Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 276 с.
2. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій. Посібник. – К., Академвидав, 2004. – 208с.
3. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – К.: Знання-Прес, 2003. – 295 с.

Додаткова:

1. Методика підготовки кваліфікаційної та дипломної роботи. Навчально-методичний посібник / Скл. к.п.н. В.Ю.Сосіна. – Львів: ЛДІФК, 1994. – 56 с.
2. Методичні вказівки з виконання та захисту магістерської роботи: Навчально-методичний посібник / Скл. к.п.н. О.І.Шиян. – Львів. ЛДІФК, 2001.
3. Студентська творча робота: Навчально-методичний посібник / За ред. проф. Б.М.Шияна. – Тернопіль: ТДНУ, 2000. – 48 с.

Основні поняття: курсова робота, дипломна робота, магістерська робота, структура, обґрунтування, методика виконання.

Теоретичні відомості

Дослідницька робота є однією з важливих форм навчальної діяльності студентів у вищому навчальному закладі. Її мета полягає у формуванні в них здатності до активної творчої пізнавальної діяльності, яка повинна характеризувати педагога, що працює в різних типах навчальних закладів. Специфіка його роботи полягає в тому, що працюючи з учнями чи студентами він розв'язує безліч питань дослідницького спрямування, які вимагають творчих підходів з опорою на глибокий теоретичний ґрунт та вміння досліджувати різні педагогічні ситуації. Окрім цього, науково-дослідна діяльність педагога як викладача вищого навчального закладу входить у комплекс обов'язкових складових компонентів його діяльності. Він виступає суб'єктом науково-дослідницької діяльності і керівником такого напрямку діяльності студентів. Підготовка магістрів спрямована на розв'язання цього завдання.

Результати студентської наукової діяльності представляються у формі курсових, дипломних та магістерських робіт. Вони різняться між собою рівнем складності, базуванням на методах дослідження, змістом, обсягом.

Курсова робота – це дослідницька праця студента, що спрямована на поглиблене вивчення ним певної, пов'язаної з фахом проблеми. Основною дослідницькою базою при цьому виступає вивчення літературних джерел, здійснення педагогічного спостереження. Дослідник повинен продемонструвати вміння проаналізувати проблему, систематизувати матеріал, зробити необхідні висновки.

Дипломна робота – більш складна у порівнянні з курсовою. Вона має дослідницький або експериментальний характер. Студент-випускник повинен виявити високий рівень теоретичних знань та дослідницьких практичних умінь та навичок. При її виконанні виявляється більш високий (у порівнянні з курсовою) рівень самостійності студента.

Магістерська робота має найбільш високий рівень складності серед форм студентської дослідницької діяльності. Це – самостійна науково-дослідницька пошукова діяльність, яка виконує кваліфікаційну функцію, готується з метою публічного захисту і отримання академічного ступеня магістра. Основне завдання автора магістерської роботи – виявити рівень своєї наукової кваліфікації, вміння вести дослідницький пошук і вирішувати наукові завдання.

Виконання студентами наукових робіт є обов'язковим, передбачається навчальними планами підготовки фахівців з усіх освітніх спеціальностей.

Тематика студентських наукових робіт повинна бути широкою, відповідати спеціалізації майбутнього фахівця. За її визначення несуть відповідальність відповідні кафедри, викладачі-керівники студентських робіт. При визначенні теми для індивідуального дослідження студентом враховуються також його інтереси, творчі можливості. Вибір логіки дослідження, його методики – складний процес, що містить низку етапів:

1. Вибір, формування і обґрунтування теми дослідження.
2. Розробка і складання робочого плану дослідження, вибір методів і розробка методики його проведення.
3. Поглиблене вивчення наукової і науково-методичної літератури, дисертаційних і науково-дослідних робіт з обраної проблеми.
4. Аналіз практики фізичного виховання (фізичної реабілітації, спортивного тренування, підготовки фахівців), а також виявлення позитивного і негативного досвіду минулого і сьогодення.
5. Збір, опрацювання і систематизація власних дослідницьких матеріалів.
6. Дослідно-експериментальна перевірка результатів дослідження.
7. Формування основних висновків за результатами дослідження.
8. Літературно-технічне оформлення наукової праці.

Ставляться вимоги і до обґрунтування теми дипломної і магістерської роботи, яке повинно бути чітким і лаконічним.

До структури обґрунтування входять: титульний аркуш, назва теми, актуальність, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, об'єкти дослідження, його предмет, робоча гіпотеза, мета роботи, завдання дослідження, методи та організація дослідження, наукова новизна, практичне значення.

Методичні рекомендації

При роботі над темою необхідно добре усвідомити особливості кожного з видів науково-дослідницької діяльності. У відгуку наукового керівника на дипломну роботу слід відзначити актуальність теми, ступінь наукового і практичного значення праці, ступінь самостійності у виконанні дипломної роботи, новизну поставлених завдань, вміння використовувати літературу, ступінь оволодіння методами дослідження, повноту та якість розробки теми, логічність, аргументованість, літературну грамотність викладання матеріалу, можливість застосовування дипломної роботи або окремих її частин, висновок про те, якою мірою вона відповідає вимогам, що ставляться перед такими роботами.

Опрацьовуючи матеріал щодо магістерської роботи, доцільно керуватися тим, що етапи її дослідження мають багато спільного з дипломною роботою і кандидатською дисертацією здобувача наукового ступеня. Але вимоги до магістерської роботи вищі, ніж до дипломної, та нижчі, ніж до кандидатської дисертації. Адже ступінь магістра це лише академічний, а не вчений ступінь, який свідчить про наявність у нього знань, умінь і навичок, притаманних науковому працівникові-початківцю.

При оцінці випускної кваліфікаційної роботи магістра слід враховувати, що він повинен уміти: формулювати мету і завдання дослідження, скласти його план, вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних інформаційних технологій, використовувати сучасні методи наукового дослідження, модифікувати наявні та розробляти нові методи, враховуючи завдання конкретного дослідження.

Зверніть увагу на недопущення помилок, які найчастіше зустрічаються в написанні та оформленні студентських наукових робіт: невідповідність змісту роботи її плану, часткове розкриття теми, недостатня самостійність автора, поверховість аналізу наукових джерел, проведеного експерименту, неадекватність результату меті дослідження.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягає значення студентської науково-дослідницької роботи?
2. Які Вам відомі види науково-дослідних робіт студентів? Дайте їх визначення.
3. Розкрийте структурні компоненти дослідження.
4. Які методи використовуються в студентських наукових дослідженнях?
5. Поясніть структуру обґрунтування теми дослідження та методику її виконання.
6. В чому полягають особливості магістерської роботи? Порівняйте її з іншими видами студентських дослідницьких робіт.
7. Розкрийте критерії оцінки магістерської роботи.
8. В чому полягає оформлення студентських наукових робіт?
9. Підготуйте для обговорення аналіз (за вибором) конкретної наукової студентської роботи.

Семінарське заняття № 8, 9

Тема: “Підготовка дисертацій (кандидатських, докторських) як форма наукової дослідницької діяльності ”

План

1. Визначення поняття “дисертація”. Її види.
2. Загальні характеристики кандидатської та докторської дисертацій.
3. Загальна схема дисертаційного дослідження.
4. Структура дисертації та характеристика змісту її компонентів.
5. Загальні вимоги до оформлення дисертацій.
6. Вимоги до автореферату дисертації.
7. Порядок захисту дисертації.
8. Підготовка матеріалів дослідження: статей, монографій.
9. Обговорення конкретних дисертаційних матеріалів.

Література

Основна:

1. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – К.: Знання-Прес, 2003. – 295 с.
2. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій. Посібник. – К., Академвидав, 2004. – 208с.

Додаткова:

3. Цехмістрові Г. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. – Київ: Видавничий Дім “Слово”, – 2003. – 240 с.
4. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня (Методичні поради). – К.: “Толока”, 2001. – 80 с.

Основні поняття: дисертація, кандидатська дисертація, докторська дисертація, автореферат, захист дисертації.

Теоретичні відомості

Дисертація (лат. dissertation – дослідження, міркування) – наукова кваліфікаційна праця, що пройшла попередню експертизу і подана до захисту на здобуття наукового ступеня в спеціалізованій ученій раді. Дисертація на здобуття наукового ступеня є кваліфікаційною науковою працею, виконаною особисто у вигляді спеціально підготовленого рукопису або опублікованої наукової монографії. Вона містить висунуті автором для прилюдного захисту науково обґрунтовані теоретичні або експериментальні результати, наукові положення, що свідчать про особистий внесок здобувача в науку.

Дисертація як вид наукової роботи – це:

- кваліфікаційна наукова праця;

- праця, що містить нове вирішення актуальної наукової проблеми;
- дослідження, результати якого є суттєвими для розвитку певної галузі науки і дають підстави для присудження автору наукового ступеня.

Розрізняють два види дисертаційних досліджень:

- 1) дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата наук;
- 2) дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора наук.

Кандидатська дисертація повинна містити результати проведених автором досліджень та одержані автором нові науково обґрунтовані результати, які у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для певної галузі науки.

Докторська дисертація має містити не захищені раніше наукові положення та отримані автором нові науково обґрунтовані результати у певній галузі науки, які у сукупності розв'язують важливу наукову або науково-прикладну проблему.

Серед основних вимог, яким має відповідати кандидатська дисертація, виділяють такі:

- актуальність тематики;
- відповідність теми дисертації спеціальності, за якою вона захищається;
- вирішення нової наукової проблеми;
- чітке формування мети і завдань дослідження, наукової концепції як провідної ідеї;
- вагомість наукового результату (достовірність, практична значущість);
- самостійність дослідження.

Основні результати досліджень обов'язково опубліковуються автором у формі статей у наукових фахових виданнях, наукових монографій.

Докторську дисертацію характеризують такі класифікаційні ознаки:

- розв'язання значної наукової або науково-прикладної проблеми, яка має важливе народногосподарське та соціально-культурне значення;
- розробка теоретичних положень, що становлять собою вагоме досягнення в розвитку певного напрямку науки;
- новизна, висока цінність результатів дослідження, які можуть використовуватись на різних рівнях (галузевому, міжгалузевому, міжнародному);
- висновки дисертації можуть стати темами окремих кандидатських дисертацій.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук передбачає (для суспільних і гуманітарних наук) – 6,5-9 авторських аркушів, оформлених відповідно до державного стандарту, для доктора наук – не менше 15 авторських аркушів.

Процес роботи над дисертаціями складається з декількох етапів:

- 1) вибір та обґрунтування теми;
- 2) накопичення та аналіз необхідної наукової інформації;
- 3) розробка гіпотези та теоретичних передумов дослідження;
- 4) вибір методів дослідження;
- 5) опис результатів експериментального дослідження;
- 6) написання тексту дисертації;
- 7) попереднє обговорення результатів дисертаційного дослідження (кафедра; спеціалізована вчена рада);
- 8) підготовка автореферату дисертації;
- 9) підготовка до захисту і захист дисертаційного дослідження.

Дисертація має чітко визначену структуру, до якої входять: титульний аркуш, зміст, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел, додатки (за необхідності).

Кожен із структурних елементів має відповідний зміст та вимоги до нього.

Важливим процесом є оформлення дисертації, яке повинно відповідати вимогам державного стандарту.

Автореферат дисертації – це стислий виклад змісту, головних ідей, структури та основних висновків дисертації. Технологія його написання потребує дотримання певних вимог, детальний опис яких міститься в рекомендованих наукових джерелах.

Методичні рекомендації

Засвоєння теми базується на глибокому, ретельному вивченні кожного питання плану. Слід добре усвідомити специфіку дисертації у порівнянні з іншими видами дослідницької діяльності. Важливе значення відіграє володіння основними поняттями, без чого не можна ефективно виконувати дисертаційне дослідження: мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження, наукова новизна, науковий експеримент. Доцільно особливу увагу звернути на роль методів дослідження адже вони становлять інструментарій для одержання фактичного матеріалу і виступають однією з суттєвих умов досягнення визначеної в дисертації мети. Вимагає серйозної роботи засвоєння питання про загальні вимоги до оформлення дисертації, що розроблені ВАК України. Це стосується технології друку, використання абзаців, нумерації, шрифту, поділу дисертації на частини, розміру друкованих літер, використання інтервалів, подання списку використаних джерел, додатків та багатьох інших питань. Подібні матеріали доцільно конспектувати із збереженням конкретики та чіткості. Ця вимога стосується і вивчення питання про оформлення автореферату, що теж має свої специфічні особливості.

Однією з умов успішної роботи над темою є не тільки засвоєння теорії та вимог, що стосуються виконання дисертаційних досліджень, а й постійний зв'язок, звертання до конкретних дисертацій, авторефератів, які є в бібліотеці університету. Це допоможе уникнути формалізму в засвоєнні, допоможе у

виконанні власної дослідницької діяльності, сприятиме розвитку аналітичного, творчого мислення.

Питання для самоконтролю

1. Що Ви розумієте під поняттям “дисертація”?
2. Назвіть види дисертаційних робіт. Які існують між ними спільності та які відмінності?
3. Охарактеризуйте кожний з видів дисертаційного дослідження.
4. Порівняйте поняття “мета і завдання дослідження” , “об’єкт і предмет дослідження”.
5. Розкрийте загальну схему дисертаційного дослідження.
6. Поясніть структуру дисертації та охарактеризуйте зміст її компонентів.
7. Які конкретно вимоги ставляться до оформлення дисертацій?
8. Які матеріали можуть входити до “Додатків” у дисертації?
9. Як оформляється список використаних джерел?
10. Що Ви розумієте під авторефератом дисертації? У чому полягає його призначення?
11. Розкрийте структуру автореферату та вимоги до його змісту та оформлення.
12. З яких етапів складається підготовка до захисту дисертації?

3. Залікові питання з курсу “Основи науково-дослідної роботи у фізичному вихованні”

1. Розкрийте, в яких законодавчих актах України підкреслена значимість фізичної культури і спорту.
2. Поясніть суть поняття “наука”.
3. Які функції виконує наука? В чому полягає їх зміст?
4. Дайте визначення поняття “наукова діяльність”, назвіть її види.
5. Назвіть суб’єктів наукової діяльності.
6. Розкрийте, як в Україні побудована державна система організації та управління науковими дослідженнями.
7. Охарактеризуйте, як в Законі України “Про наукову і науково-технічну діяльність” розглядається питання розвитку науково-дослідницької діяльності.
8. Відзначте позитивні явища у розвитку наукової сфери фізичної культури і спорту в Україні за роки незалежності.
9. У чому полягають особливості діяльності учителя фізкультури як дослідника?
10. Що розуміють під інформацією?
11. За допомогою яких носіїв передається інформація в сучасних умовах?
12. Що вивчає інформатика як наукова дисципліна?
13. Як класифікують текстові документи?
14. Що відносять до періодичних видань?
15. Що являє собою основний фонд бібліотеки?
16. Які існують види каталогів? Для чого вони призначені?
17. Для чого призначена універсальна десятикова класифікація документів інформації?
18. З чого починають інформаційний пошук? Чим він завершується?
19. У чому полягає опрацювання літературних джерел? Якими видами опрацювання воно супроводжується?
20. Дайте визначення поняття “методологія наукового дослідження”.
21. Які функції в науковому дослідженні виконує методологія?
22. Визначте поняття “метод наукового дослідження”.
23. Від чого залежить вибір наукового методу в дослідженні?
24. Які Ви знаєте групи методів наукових досліджень? Які конкретно види методів до них належать?
25. Що впливає на вибір методів при дослідженні процесу фізичного виховання?
26. Охарактеризуйте різні методи наукового дослідження та особливості їх застосування у дослідженні процесу фізичного виховання (спостереження, опитування, експеримент, хронометрування та інші).
27. Яким вимогам повинні відповідати спостереження? Які його етапи Ви знаєте?
28. Які існують види опитування? В чому полягають їх особливості?

29. В чому полягає суть анкетування? Яким вимогам воно повинно відповідати?
30. Особливості застосування тестів при дослідженні процесу фізичного виховання. Здійснення вимірювання, хронометрування.
31. Дайте визначення наукового дослідження. Які до нього ставляться вимоги?
32. Охарактеризуйте зміст вимог до наукового дослідження.
33. Що слід розуміти під плановістю наукового дослідження? З яких етапів воно складається?
34. Що становить категоріально-понятійний апарат етапів дослідження?
35. Охарактеризуйте особливості змісту етапів наукового пошуку (вибір об'єкта, предмета, мети).
36. Види оформлення і представлення результатів науково-дослідної діяльності.
37. В чому полягає значення науково-дослідної діяльності? Як вона пов'язана з особливостями діяльності вчителя фізичної культури та тренера?
38. Які Вам відомі завдання науково-дослідної діяльності студентів?
39. За якими напрямками здійснюється науково-дослідна діяльність?
40. Через які форми навчальної роботи здійснюється НДДС у межах навчального процесу?
41. Які існують форми НДДС поза навчальним процесом?
42. Які Вам відомі види науково-дослідних робіт студентів? Охарактеризуйте особливості кожної з них?
43. В чому полягають особливості магістерської роботи? Чим обумовлений вибір теми магістерської роботи?
44. Яка структура магістерської роботи?
45. Розкрийте критерії оцінки магістерської роботи.
46. Розкрийте алгоритм написання науково-дослідної роботи
47. Що Ви розумієте під поняттям "дисертація"?
48. Назвіть види дисертаційних робіт.
49. Дайте характеристику кожного з видів дисертації.
50. Поясніть схему дисертаційного дослідження.
51. Розкрийте структуру дисертації.
52. Перелічіть основні вимоги до оформлення дисертаційних робіт.

4. Рекомендована література

Основна:

1. Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність”.
2. Закон України “Про фізичну культуру і спорт”. – К., 1993. – 22 с.
3. Сидоренко В.К., Дмитренко П.В. Основи наукових досліджень. Навч. посібник. – К., 2000. – 259 с.
4. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій: Посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 208 с.
5. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. – Київ: Видавничий дім “Слово”, 2004. – 240 с.
6. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – К.: Знання-Прес, 2003. – 295 с.
7. Шиян Б.М., Вацеба О.М. Теорія і методика наукових педагогічних досліджень у фізичному вихованні і спорті: Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 276 с.

Додаткова:

1. Герцик М.С., Вацеба О.М. Вступ до спеціальностей галузі “фізичне виховання і спорт”: Підручник. – Харків: ОВС, 2005. – 240 с.
2. Ковальчук В.В., Моїсєєв Л.М. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. – 2-е видання, перероблене і доповнене. – К.: ВД “Професіонал”, 2004. – 216 с.
3. Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи // Збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / Ред.кол. Лук’янченко М.І., Шологон Р.П. та ін. – Дрогобич: Коло, 2003. – 636 с.
4. Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи // Збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / За заг. ред. М.Лук’янченка, Е.Боляха, А.Матвєєва. – Дрогобич: Коло, 2005. – 624 с.
5. Шиян Б. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. – 248 с.

Предметний покажчик

1. Автореферат – 19, 23, 25
2. Бібліотека – 12
3. Гіпотеза – 15, 25
4. Дипломна робота – 21
5. Дисертація – 19, 23 ,24 ,25
6. Захист дисертації – 23
7. Курсова робота – 21
8. Логіка – 14, 19, 21
9. Магістерська робота – 21
- 10.Методологія – 11, 14
- 11.Метод дослідження – 16, 17 , 18, 25
12. Монографія – 23
13. Наука – 9,10
14. Наукова діяльність – 9,10
15. Науково-понятійний апарат – 11
16. Наукова проблема – 9, 24
17. Об'єкт дослідження – 17
18. Педагогічний експеримент – 18
19. Предмет дослідження – 11
20. Ретроспективний аналіз – 14
21. Спостереження – 17
22. Структура – 21, 25
23. Суб'єкти наукової діяльності – 20
24. Тестування – 18